

застосовується при лікуванні хронічних хвороб серця, серцевій слабкості після перенесених інфекційних захворювань, при порушеннях у провідній системі серця й інших серцево-судинних захворюваннях, а також як заспокійливий засіб.

Використовувалася настойка з конвалії, сухий екстракт - при неврозах серця, порушеннях серцевої діяльності. У традиційній медицині конвалія травнева мала використання як сечогінний і заспокійливий засіб, для лікування захворювань серця, епілепсії, базедової хвороби.

Латаття біле (*Nymphaea alba L.*). *Народні назви* : бобряк, глечики білі, гуска, збаночки, капелюші, латаття жіноче, лілія водяна, листопруг, лопушняк водяний, мак водяний, момич, умич білий.

Хімічний склад. Кореневища містять алкалоїд німфеїн, дубильні речовини (до 10 %), крохмаль (до 20 %); листя — флавоноїди (8—С — В — О — глюкопіранозид лютеоліну, мірицитрин), дубильні речовини, щавлеву кислоту; пелюстки квіток : флавоноїди (глікозиди кемпферолу і кверцетину), карденолід німфалін; насіння — дубильні речовини (1,1 %), карденолід німфалін, крохмаль (до 47 %), жирну олію.

Є досить токсичною рослиною. В народній медицині рослину використовували для лікування різних захворювань, у тому числі й пухлин різної етіології. Відвар кореневищ при хворобах нирок і сечового міхура, як кровоспинний, в'язучий та гіпотензивний засіб, а при випаданні волосся ним мили голову. Подрібнене свіже кореневище використовували замість гірчичників при невралгії та міалгії.

Порошком з кореневищ присипали гнійні рани; всередину його приймали при проносах. Настойку з листя вживали при нирковокам'яній хворобі, а свіже листя (попередньо подрібнене) прикладали до запальних вогнищ на шкірі. Використовувались препарати з квіток рослини. Настій пелюсток (всередину) при лихоманці, безсонні, підвищеній нервовій збудливості, а настойку вживали при недовкрів'ї, нервових і серцевих захворюваннях, для розтирань при бронхіальній астмі, радикуліті та ревматизмі. Підсмажене насіння відоме як сурогат кави. З сухих кореневищ одержували борошно, яке після вимочування у воді й дальшого сушіння використовували для приготування різних страв і хлібобулочних виробів. Свіжі, вимочені у воді кореневища їстівні (варені або смажені).

На території Новосанжарського району також зустрічаються такі рідкісні лікарські рослини як: сон розкритий, рябчик малий, рябчик руський, плавун булавовидний, зозулинець шоломоносний, проліска дволиста та проліска сибірська. Ці рослини мають цілющі властивості та привабливий зовнішній вигляд, що й стало однією з причин зниження їх популяцій.

На території району створено кілька заказників, метою яких є збереження та відновлення природнього потенціалу живої природи. Нажаль ще досі не всі розуміють важливість збереження кожного виду та беззахисність рослин перед людиною.

ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОЇ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З УЧНЯМИ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

*Л.М. Гомля, Є.В. Коба
м. Полтава, Україна*

Навчальні екскурсії є обов'язковими та необхідними складовими навчально-виховного процесу. Вони передбачають створення умов для наближення змісту навчальних предметів до реального життя, спостереження та дослідження учнями явищ природи і процесів життєдіяльності суспільства, розширення світогляду школярів, формування в них життєво необхідних компетенцій, посилення практичної та професійно-орієнтаційної спрямованості навчально-виховного процесу [1].

Необхідною умовою організації навчальних екскурсій є дотримання санітарно-гігієнічних вимог та техніки безпеки.

Зміст та форми організації навчальних екскурсій, а також час їх проведення,

визначаються адміністрацією навчального закладу. Керівникам загальноосвітніх навчальних закладів дозволяється вносити корективи до термінів організації навчальних екскурсій з урахуванням місцевих умов, специфіки навчального процесу та профілю навчальних закладів, потреб виробництва та інших чинників (зокрема, надолуження виконання навчальних програм у зв'язку з вимушеним призупиненням навчальних занять тощо). При цьому залишається незмінною загальна тривалість навчального року.

Навчальні екскурсії організовуються з метою формування в учнів уміння спостерігати за навколишнім світом, сприяння розвитку наукового мислення, інтересу до вивченого матеріалу, ознайомлення з культурно-суспільним надбанням нашого народу та людства, національними традиціями [2].

До початку проведення кожної екскурсії вчителю слід добре вивчити об'єкт, ознайомитися зі спеціальною літературою за темою екскурсії, правильно спланувати її проведення. У плані проведення екскурсії слід передбачити мету та дидактичні завдання, послідовність огляду екскурсійного об'єкту, завдання для учнів (спільні, групові або індивідуальні), використання екскурсійного матеріалу для подальшої роботи тощо. Проведення екскурсій може здійснюватися як професійним екскурсоводом, так і безпосередньо вчителем.

Напередодні екскурсії вчитель має ознайомити школярів із планом її проведення, поставити ряд запитань, відповіді на які учні повинні дізнатися під час огляду. З метою підвищення зацікавленості школярів екскурсією, сприяння розвитку в них ініціативи та самостійності можна запропонувати індивідуальні та групові завдання щодо вивчення окремих об'єктів, складання задач, збирання колекційного матеріалу, підготовки звітних матеріалів [1]. Обов'язковою умовою проведення екскурсії є цільовий інструктаж учнів з техніки безпеки, правил поведінки під час переходу чи проїзду до місця екскурсії та її проведення відповідно до Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 01.08.2001 № 563 і зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 20 листопада 2001 р. за № 969/6160 [3].

Екскурсії та подорожі з метою ознайомлення з навколишнім середовищем проводяться відповідно до Правил проведення туристських подорожей з учнівською та студентською молоддю України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 06.04.99 № 96 (в редакції наказу від 24.03.2006 № 237, зареєстрованого в Міністерстві юстиції 01.06.2006 за № 660/12534).

Перевезення учнів до місця екскурсії за допомогою різного типу транспорту здійснюється відповідно до Основних вимог щодо забезпечення безпечного перевезення пасажирів під час здійснення нерегулярних пасажирських перевезень, затверджених наказом Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства внутрішніх справ України від 25.05.2007 № 450/167, зареєстрованих в Міністерстві юстиції 12.06.2007 за № 614/13881 [3].

Перед проведенням екскурсії (подорожі) з учнями проводять інструктаж з безпеки життєдіяльності щодо безпечної поведінки під час екскурсії (подорожі) та ознайомлюють з питаннями захисту навколишнього середовища, місцевими отруйними рослинами і грибами, отруйними тваринами (змії, павукоподібні тощо), переносниками інфекційних захворювань (гризуни, кліщі, комахи тощо). З метою попередження травматизму під час екскурсій (подорожі) учні користуються спортивним одягом та взуттям, що захищає ноги від пошкоджень.

При підготовці та проведенні будь-яких екскурсій та подорожей керівник групи та його заступник повинен забезпечити під час подорожі додержання учасниками належного громадського порядку, санітарно-гігієнічних норм, виконання Правил дорожнього руху, правил пожежної безпеки та інших правил безпеки життєдіяльності [2].

Вирушаючи на екскурсію з учнями, керівнику необхідно мати при собі похідну аптечку першої допомоги.

При аварійній ситуації (виникненні загрози життю та здоров'ю учасників екскурсії

(подорожі) керівник повинен ужити заходів щодо збереження життя і здоров'я учасників, виходячи з конкретної ситуації та наявності засобів для ліквідації цієї ситуації.

У разі нещасного випадку, що трапився з учасником екскурсії (подорожі), керівник групи повинен терміново організувати надання першої допомоги потерпілому відповідно до Положення про порядок розслідування нещасних випадків [3].

Література

1. Немченко К. Д. Використання елементів інтерактивного навчання на уроках біології та в позакласній роботі / К. Д. Немченко // Біологія : наук.-метод. журн. – 2007. – № 33.
2. Мороз І. В. Загальна методика навчання біології: Навч. посібник / Мороз І. В., Степанюк А. В., Гончар О.Д.; За ред. І. В. Мороза. – К.: Либідь, 2006. – 592 с.
3. Гандзюк М. П. Основи охорони праці: Підручник. 4-е вид. / Гандзюк М. П., Желібо Є. П., Халімовський М. О.; За ред. М. П. Гандзюка. – К.: Каравела, 2007. – 384 с.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ХІМІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ УЖИТКОВОГО ХАРАКТЕРУ

*І.І. Голінько
м. Полтава, Україна*

Експеримент повинен стати невід'ємною частиною уроку хімії. Школярі мають знати для чого проводять той чи інший дослід, яке теоретичне значення він має, яке положення підтверджує, на яке запитання допомагає відповісти. Дуже важливо аналізувати результати експерименту, щоб отримати чітку відповідь на поставлене запитання, встановити всі причини й умови, котрі привели до одержання даних результатів. Крім того, правильно організований експеримент виховує свідому дисципліну, розвиває творчу ініціативу, формує бережливе відношення до природи і здоров'я людини.

Отже, виконання хімічних експериментів ужиткового характеру має на меті саме формування життєвого досвіду безпечного поведіння з речовинами.

Шкільний хімічний експеримент відіграє важливу роль у розв'язуванні навчально-виховних завдань. Зокрема, він є початковим джерелом знань, пов'язує теорію з практикою, доводить правильність теоретичних положень, сприяє формуванню практичних умінь і навичок учнів, розвитку, вдосконаленню і закріпленню знань. Експериментальні уміння роботи учнів з речовинами починають формуватись при вивченні курсу природознавства. Під час вивчення хімії в основній школі учні мають самостійно виконувати передбачені хімічні досліди з дотриманням техніки безпеки, виготовляти розчини, описувати спостереження, робити висновки. У старшій школі зростає частка експериментальних хімічних задач, поглиблюється розуміння значення експериментального методу в наукових дослідженнях [2].

Хімічний експеримент ужиткового характеру має низку переваг порівняно з традиційним. Це стосується реактивів і матеріалів, які розширюють можливість проведення дослідів, є доступними і переважно безпечними. Регенерацію реактивів з відходів хімічних дослідів, синтез реактивів можна організувати на заняттях хімічного гуртка, а результати досліджень використати на уроках в 9 класі. Для того, щоб успішно застосовувати в хімічних дослідах матеріали, які оточують нас у побуті, треба врахувати їхні властивості та хімічний склад. З цією метою була проведена експериментальна робота на базі Полтавської загальноосвітньої школи № 27. В експерименті прийняли участь учні двох класів, які навчаються за однаковою освітньою програмою в даній школі. Особистісні якості школяра визначалися вмінням самостійно підібрати і використати хімічні реактиви при проведенні дослідів за допомогою підбору. Ефективність використання хімічного експерименту ужиткового характеру визначалася за трьома рівнями (низький, середній, високий) і за такими основними критеріями та показниками: 1) якість використання хімічного експерименту ужиткового характеру (рівні якості знань, самостійності, активності); 2)